

Розділ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ІНТЕГРОВАНОЇ ЗВІТНОСТІ

Безверхий К.В., к.е.н., доцент,
доцент кафедри обліку та оподаткування
Національна академія статистики, обліку та аудиту

1.1. ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕЯКИХ ПРИНЦИПІВ ІНТЕГРОВАНОЇ ЗВІТНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

В міжнародних основах інтегрованої звітності закладено принципи, які є які є підґрунтям для створення міжнародних стандартів інтегрованої звітності підприємства. Факт існування принципів інтегрованої звітності підприємства є беззаперечним, так само, як і те, що кожна система (наприклад бухгалтерського обліку) базується на принципах.

Підприємства з 21 країни «відповідають» за 85% всіх інтегрованих звітів. З них два верхніх лідера – це ПАР і Японія, у яких 43% звітів, але чимала концентрація також спостерігається в Азіатському регіоні (25 звітів від підприємств в Шрі-Ланці, 28 - в Індії, Малайзії, Таїланді, на Філіппінах і Тайвані разом узятих). Економічно розвинені країни відстають від складання інтегрованої звітності: тільки 20 підприємств складають інтегровану звітність в Канаді і Німеччині, а в США – 25¹.

Найбільш схильні складати інтегровану звітність представники галузей, де велике значення мають нематеріальні активи (соціальний статус, відносини з клієнтами, інтелектуальна власність). Особливо виділяються підприємства в хімічній промисловості та фармацевтиці, причому деякі представники галузі починали складати розширені звіти ще до того, як з'явилися Міжнародні основи інтегрованої звітності (англ. – The International <IR> Framework)² (далі – <IRF>). Тому, доцільно буде розглянути особливості реалізації деяких принципів інтегрованої звітності суб'єктів господарювання як підґрунтя для поширення такої звітності.

Економічний зміст принципів інтегрованої звітності в наукових працях розкривається у розрізі їх найменувань:

а) стратегічний фокус і орієнтація на майбутнє (Герасимова Л.М., Гетьман В.Г., Єршова Н.Ю., Костюченко В.М., Кравченко О.В., Кузіна Р.В., Кузьменко О.А., Лоханова Н.О., Малиновська Н.В., Сапожникова Н.Г., Сафонова Ф.Ю., Селезньова А.В., Чхутіашвілі Л.В.);

б) взаємодія із зацікавленими сторонами (Голов С.Ф., Костюченко В.М., Кузіна Р.В., Малиновська Н.В.);

¹ Integrated Reporting and the Capitals' Diffusion URL: https://gaap.ru/bitrix/rk.php?goto=http://www.anc.gouv.fr/files/live/sites/anc/files/contributed/ANC/3.%20Recherche/B_Appels%20%20C3%A0%20projets/2017/First_report_ANC_final_version_GIBASSIER_ADAMS_JEROME_2019-07-24.pdf&af=4ac5aaead59fc96c69d15def365413c6.

² The International <IR> Framework [Electronic resource]. URL: <https://integratedreporting.org/wp-content/uploads/2013/12/13-12-08-THE-INTERNATIONAL-IR-FRAMEWORK-2-1.pdf>.

в) суттєвість (Боцян Т.В., Гетьман В.Г., Домашенко Ю.В., Єршова Н.Ю., Костюченко В.М., Кравченко О.В., Кузіна Р.В., Лайчук С.М., Макаренко В.Ю., Малиновська Н.В., Ховрак І.В.);

г) стислість (Аертс В. (Aerts W.), Бавагнолі Ф. (Bavagnoli F.), Ві М. (Wee M.), Джелміні Л. (Gelmini L.), Гарліо А. (Caglio A.), Голов С.Ф., Драгер Х. (Drager H.), Комолі М. (Comoli M.), Круг Л. (Krug L.), Лодхія С. (Lodhia S.), Малиновська Н.В., Мелоні Г. (Melloni G.), Перего П. (Perego P.), Пінк П. (Pink P.), Ріва Р. (Riva R.), Руз-Лозано М. (Ruiz-Lozano M.), Сімнет Р. (Simnett R.), Стоун Г. (Stone G.), Тарка А. (Tarca A.), Тілінг М. (Tilling M.), Тірадо-Валенсія Р. (Tirado-Valencia P.), Хагінс А. (Huggins A.), Чалий І.Г.);

г) зв'язаність інформації (Барнабе Ф. (Barnabè F.), Біанчі М., (Bianchi M.), Буско С. (Busco C.), Джиржіно М. (Giorgino M.), Зоріо-Гріма А. (Zorio-Grima A.), Інколінго А. (Incollingo A.), Лоханова Н.О., Малиновська Н.В., Мокану М. (Mocanu M.), Нестеренко О.О., Падія Н. (Padia N.), Патерносто С. (Paternostro S.), Рівера-Арубла Я.В. (Rivera-Arrubla Y.V.), Роман А. (Roman A.), Сурті М. (Surtu M.) Серафім Г. (Serafeim G.), Супіно Е. (Supino E.), Хойнару Р. (Hoinaru R.), Хок'ю М.Е. (Hoque M.E.), Ясен Я. (Yasseen Y.);

д) достовірність і повнота (Адамс С.А. (Adams C.A.), Голов С.Ф., Грін В. (Green W.), Драгу І. (Dragu I.), Малиновська Н.В., Коніші Н. (Konishi N.), Конрадїє П. (Conradie P.), Кузіна Р.В., Міо Ч. (Mio Ch.), Морроу Дж. (Morros J.), Ромі А. (Romi A.), Ченг М. (Cheng M.);

е) сталість і порівняльність (Аврам В. (Avram V.), Главан М. (Glăvan M.), Голов С.Ф., Димітру В. (Dumitru V.), Джинга Г. (Jinga G.), Екслес Р.Г. (Eccles R.G.), Калу Д.А. (Calu D.A.), Косаміс Т.У. (Kocamış T.U.), Лоханова Н.О., Малиновська Н.В., Руз-Лозано М. (Ruiz-Lozano M.), Спісшофер Б. (Spiesshofer B.), Тірадо-Валенсія П. (Tirado-Valencia P.), Турудуюглу Ф.О. (Türüdüoğlu F.Ö.), Юлдірім Г. (Yıldırım G.).

Принципи (від. лат. «principium» – початок, основа, походження, першопричина) – вихідні умови, сукупність вихідних базових положень, ідей, відповідно до яких вона функціонує³.

Як зауважує С.Я. Король⁴, часто існує проблема ототожнення авторами поняття «вимоги», «принципи» та «якісні характеристики» звітності.

В наукових працях автори пропонують різні підходи до системи принципів інтегрованої звітності (табл. 1.1).

Таблиця 1.1. Принципи інтегрованої звітності в наукових працях

№ з/п	Автор	Принципи інтегрованої звітності
1	2	3
1	Герасимова Л.М. ⁵	1. Орієнтація на майбутнє. 2. Стратегічна направленість.

³ Присехін С.І. Філософія: [навч посіб.]. У 2 ч. Ч.ІІ. Система філософії у визначеннях, поясненнях, схемах, таблицях. К.: КНЕУ, 2006. С. 164.

⁴ Великий глумачний словник сучасної української мови (з дод. і доп.) / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. К.: Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. С. 31.

⁵ Герасимова Л.Н. Необходимость отражения в бухгалтерском учете информации нефинансового характера. Учет. Анализ. Аудит. 2015. № 1. С. 79.

1	2	3
2	<IRF> ⁶	<ol style="list-style-type: none"> 1. Стратегічний фокус і орієнтація на майбутнє. 2. Зв'язаність інформації. 3. Взаємодія із зацікавленими сторонами. 4. Суттєвість. 5. Стислість. 6. Достовірність і повнота. 7. Сталість і порівнянність.
3	Гетьман В.Г. ⁷	<ol style="list-style-type: none"> 1. Стратегічний фокус і орієнтація на майбутнє. 2. Зв'язаність інформації. 3. Відповідна реакція зацікавлених сторін. 4. Суттєвість і стислість. 5. Надійність і повнота. 6. Сталість і порівнянність.
4	Домашенко Ю.В. ⁸	<ol style="list-style-type: none"> 1. Стратегічна направленість. 2. Пов'язаність інформації. 3. Орієнтація на майбутнє. 4. Реагування та залучення користувачів інформації. 5. Надійність, суттєвість та ясність.
5	Єршова Н.Ю. ⁹	<p>Базові принципи:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Стратегічний фокус і орієнтація на майбутнє. 2. Зв'язність інформації. 3. Взаємодія із зацікавленими сторонами. 4. Суттєвість. 5. Стислість. 6. Достовірність. 7. Повнота. 8. Сталість. 9. Порівнянність. <p>Додаткові принципи:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Синергізм. 2. Системність. 3. Постійне покращення. 4. Збалансованість.
6	Костюченко В.М. ¹⁰	<ol style="list-style-type: none"> 1. Стратегічний фокус та орієнтація на майбутні періоди. 2. Логічність викладення інформації. 3. Відповідність вимогам груп впливу. 4. Суттєвість та стислість. 5. Повнота та достовірність. 6. Зв'язаність та порівняльність.

⁶ The International <IR> Framework [Electronic resource]. URL: <https://integratedreporting.org/wp-content/uploads/2013/12/13-12-08-THE-INTERNATIONAL-IR-FRAMEWORK-2-1.pdf>.

⁷ Гетьман В.Г. О концептуальных основах и структуре международного стандарта по интегрированной отчетности. Международный бухгалтерский учет. 2013. № 44 (338). С. 8.

⁸ Домашенко Ю.В. Інтегрована звітність: вдосконалений облік операцій як показник ефективності діяльності. Економічний вісник Національного гірничого університету. 2013. №1. С. 69.

⁹ Єршова Н.Ю. Розвиток методологічних основ формування інтегрованої звітності. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Економіка. 2016. Вип. 1 (1). С. 454.

¹⁰ Костюченко В.М. Інтегрована звітність як інноваційна модель звітності корпоративних підприємств України. Глобальні та національні економіки: електронний журнал. 2015. № 8. С. 1129.

1	2	3
7	Кравченко О.В. та Овчарова Н.В. ¹¹	<p>Основні (нормативні) принципи:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Стратегічна спрямованість та орієнтація на майбутнє. 2. Пов'язаність інформації. 3. Суттєвість та стислість. 4. Повнота та надійність. 5. Сталість і порівняльність. 6. Реагування та залучення зацікавлених осіб. <p>Додаткові (посилючі) якісні принципи:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Своєчасність. 2. Однозначність. 3. Зрозумілість. 4. Релевантність. 5. Доречність. 6. Достовірність. 7. Можливість перевірки. 8. Репрезентативність. 9. Доказовість. 10. Правомірність. 11. Об'єктивність. 12. Адекватність.
8	Кузіна Р.В. ¹²	<ol style="list-style-type: none"> 1. Стратегічний фокус і орієнтація на майбутнє. 2. Зв'язаність інформації. 3. Відповідна реакція зацікавлених сторін. 4. Суттєвість і стислість. 5. Надійність і повнота. 6. Зв'язаність і порівняльність.
9	Кузьменко О.А. ¹³	<ol style="list-style-type: none"> 1. Стратегічна спрямованість. 2. Зв'язаність інформації. 3. Орієнтація на майбутнє. 4. Реагування та залучення зацікавлених осіб. 5. Стислість, надійність та суттєвість.
10	Лоханова Н.О. ¹⁴	<ol style="list-style-type: none"> 1. Стратегічна спрямованість і забезпечення еластичності інформації. 2. Системність подання інформації. 3. Адекватність вибору основи – методу визначення об'єктів обліку у звітності з урахуванням призначення інформації.
11	Малиновська Н.В. ¹⁵	<ol style="list-style-type: none"> 1. Стратегічна спрямованість та орієнтація на майбутнє. 2. Зв'язність інформації. 3. Взаємодія із зацікавленими сторонами. 4. Суттєвість. 5. Стислість. 6. Достовірність і повнота. 7. Сталість і порівняльність.

¹¹ Кравченко О.В. Теоретичні та методичні засади формування інтегрованої звітності в Україні. Економіка та суспільство. 2016. № 6. С. 363.

¹² Кузіна Р.В. Формування системи корпоративної звітності: теорія, методологія та організація: дис. ... докт. екон. наук: 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит». Одеса, 2016. С. 549-550.

¹³ Кузьменко О. А., Абросимова М. В. Интегрированная отчетность – новая модель отчетности для российских корпораций. Академический вестник. 2014. №. 1. С. 363.

¹⁴ Лоханова Н.О. Інтеграційні процеси в обліку в умовах інституціональних перетворень: [Моногр.]. Херсон: Грін Д.С., 2012. С. 315.

¹⁵ Малиновская Н.В. Интегрированная отчетность: информационное значение, принципы составления: [Моногр.]. М.: Финансовый университет, 2015. С. 107.

1	2	3
12	Рибянцева М.С. ¹⁶	<ol style="list-style-type: none"> 1. Комплексність. 2. Адресність. 3. Достовірність. 4. Суттєвість. 5. Раціональність. 6. Стислість.
13	Сапожникова Н.Г. та Лаврухина Т.А. ¹⁷	<ol style="list-style-type: none"> 1. Стратегічна спрямованість та орієнтація на майбутнє. 2. Зв'язність інформації. 3. Взаємодія із зацікавленими сторонами. 4. Суттєвість. 5. Стислість. 6. Достовірність і повнота. 7. Сталість і порівнянність.
14	Сафонова Ф.Ю. ¹⁸	<ol style="list-style-type: none"> 1. Стратегічний фокус. 2. Зв'язаність. 3. Орієнтація на майбутнє. 4. Реактивність та орієнтація на зацікавлених осіб. 5. Стислість, достовірність, суттєвість, повнота, узгодженість та співставність.
15	Селезньова А.В. ¹⁹	<ol style="list-style-type: none"> 1. Стратегічний фокус. 2. Зв'язаність інформації. 3. Орієнтація на майбутнє. 4. Реактивність та орієнтація на зацікавлених осіб. 5. Стислість, достовірність, суттєвість, повнота, узгодженість та співставність.
16	Чхутіашвілі Л.В. ²⁰	<ol style="list-style-type: none"> 1. Стратегічна спрямованість. 2. Орієнтація на майбутнє. 3. Структурованість і чіткість інформації. 4. Адаптація до змін і врахування інтересів зацікавлених сторін. 5. Стислість, надійність і суттєвість.

Огляд принципів інтегрованої звітності дозволив узагальнити існуючі наукові підходи до принципів інтегрованої звітності (рис. 1.1, Додаток А).

¹⁶ Рыбенцева М.С. Интегрированная отчетность как основа повышения существенности учетной информации [Электронный ресурс]. Политематический сетевой электронный научный журнал Кубанского государственного аграрного университета. – 2016. – № 120 (06). URL: <http://ej.kubagro.ru/2016/06/pdf/101.pdf>.

¹⁷ Отчетность организаций: [учеб. пособ.] / Н.Г. Сапожникова, Т.А. Лаврухина. Москва: КНОРУС, 2018. С. 267.

¹⁸ Сафонова Ф.Ю. Методика формирования интегрированного отчета: дис. ... канд. экон. наук : 08.00.12 «Бухгалтерский учет, статистика». Санкт-Петербург, 2014. С. 83.

¹⁹ Финансовый учет и отчетность (продвинутый уровень): [учеб. пособ.] / Н.А. Каморджанова, Д.А. Панков, А.В. Селезнева. Москва: Проспект 2017. С. 238.

²⁰ Чхутіашвілі Л.В. Аудит інтегрованої звітності компаній в умовах інтеграції Росії в систему світової економіки та міжнародної екологічної безпеки. Мониторинг правоприменення. 2014. № 2. С. 24-28.

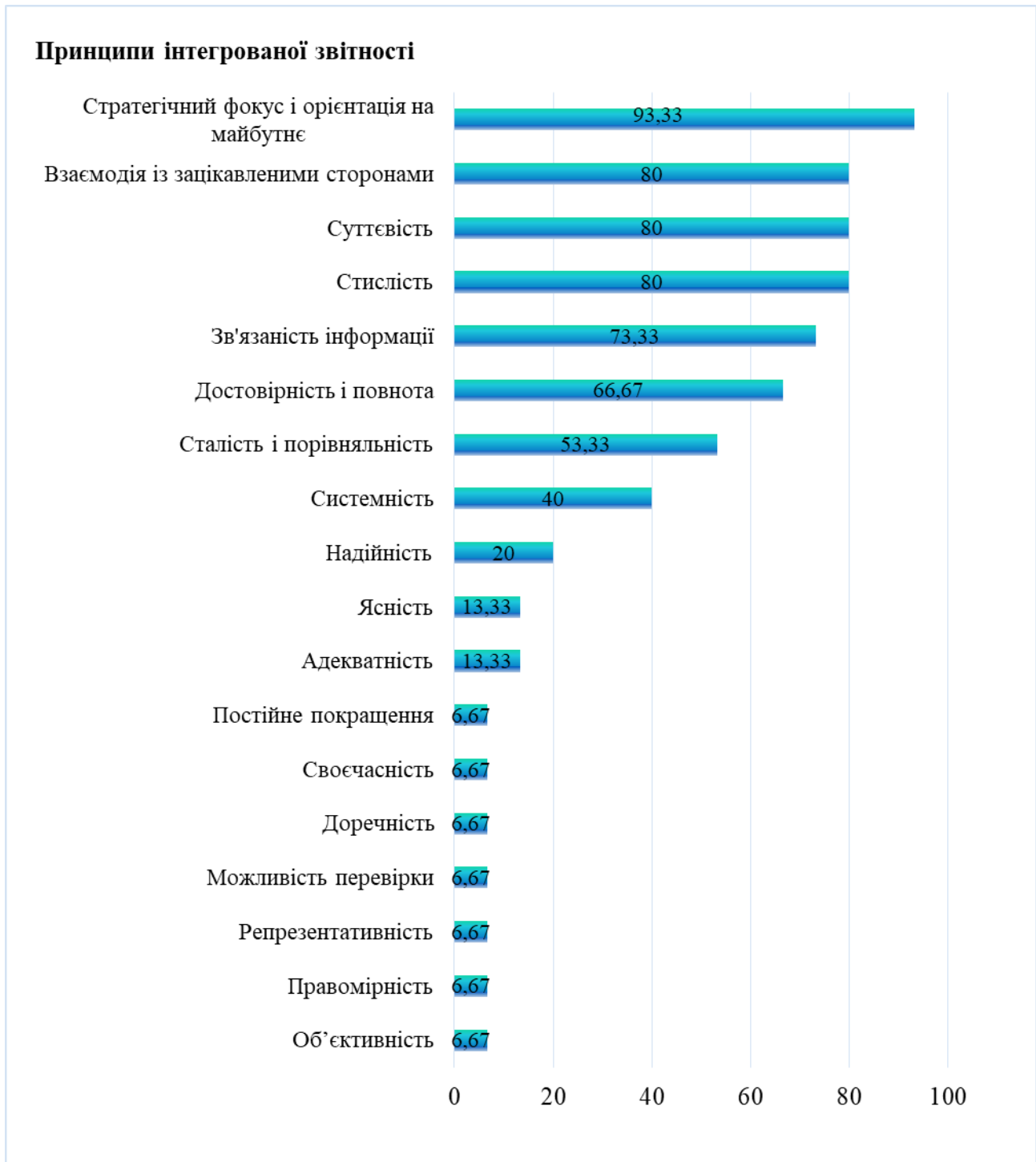

Рис. 1.1. Розподіл пропозицій авторів щодо принципів інтегрованої звітності

У своїх наукових дослідженнях більшість авторів виділяють в якості принципів інтегрованої звітності такі як стратегічний фокус і орієнтація на майбутнє (93,33 % із досліджених джерел); взаємодія із зацікавленими сторонами, суттєвість, стислість (80,00 %); зв'язаність інформації (73,33 %); достовірність і повнота (66,67 %); сталість і порівняльність (53,33 %), що свідчить про актуальність даних принципів інтегрованої звітності та врахування їх при складанні інтегрованої звітності підприємства.

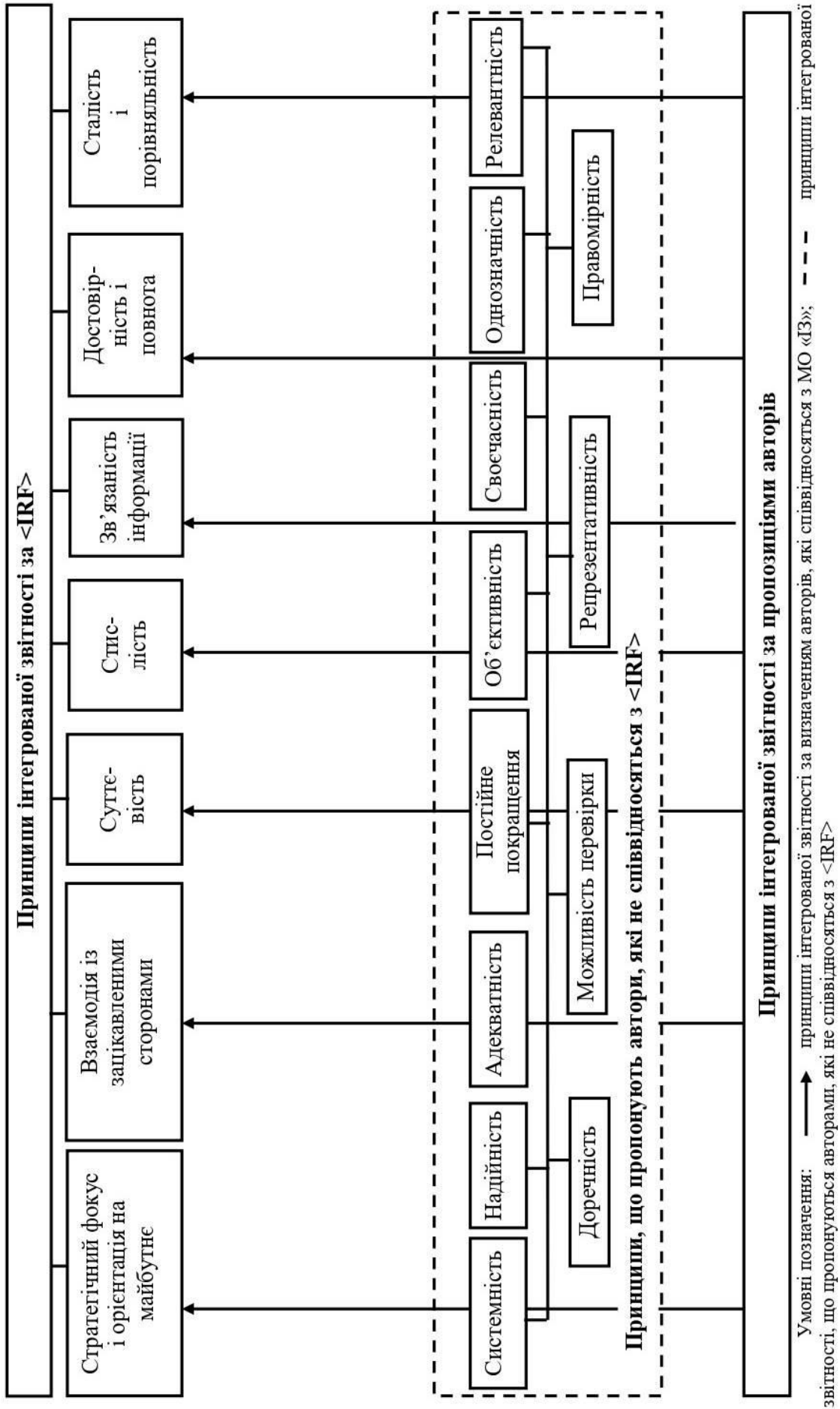

Рис. 1.2. Порівняльна структура принципів інтегрованої звітності за <IRF> та пропозиціями авторів

Найменше уваги приділено таким принципам інтегрованої звітності, як системність (40,00 %); надійність (20,00 %); ясність і адекватність (13,33 %); постійне покращення, своєчасність, доречність, можливість перевірки, репрезентативність, правомірність, об'єктивність (6,67 %).

Порівняння принципів інтегрованої звітності підприємства, що визначається <IRF> та пропонується авторами дозволило побудувати структурну схему принципів інтегрованої звітності підприємства, що наведена на рис. 1.2.

Такі принципи інтегрованої звітності як стратегічний фокус і орієнтація на майбутнє, взаємодія із зацікавленими сторонами, суттєвість, стислість, зв'язаність інформації, достовірність і повнота, сталість і порівняльність, що наводять автори співпадають з тими, що наводяться в <IRF>.

Далі пропонується навести характеристику вищевказаних принципів інтегрованої звітності підприємства згідно з <IRF> (Додаток Б).

Принцип стратегічний фокус і орієнтація на майбутнє є основоположним принципом на якому формується система інтегрованої звітності підприємства. Розглянемо інформаційне наповнення інтегрованих звітів досліджуваних підприємств щодо розкриття принципу стратегічного фокусу і орієнтацію на майбутнє.

В інтегрованому звіті ДТЕК²¹ за 2016 р. стратегія розвитку групи ДТЕК до 2030 року полягає в наступному:

1. ДТЕК буде активно розвиватися в Україні з виходом на ринки сусідніх країн як диверсифікована та забезпечена паливом енергетична компанія.

2. ДТЕК буде орієнтуватися на продаж електроенергії всім категоріям споживачів, дотримання високих стандартів сервісу та вибудовуючи сильний роздрібний бренд.

3. ДТЕК буде підтримувати й розвивати ключові чинники успіху: талант і потенціал співробітників та ефективність виробництва, інвестицій, управління.

4. ДТЕК братиме участь у реформуванні та модернізації економіки України, соціальному розвитку регіонів діяльності, просуванні найкращих стандартів у промисловій та екологічній безпеці.

У 2013 році ДТЕК перейшов від п'ятирічного горизонту планування до більш довгострокового, тому що реалізація проектів в енергетиці займає кілька років і вимагає значних інвестицій. Довгострокова корпоративна стратегія до 2030 року визначає основні напрями розвитку бізнесу, управлінські проекти та технології. Тобто, з 2013 р. спостерігається стратегія довгострокового планування на 17 років вперед, аж до 2030 р. включно.

На середньостроковий період з 2015 по 2020 р. стратегія передбачає наступні напрями (табл. 1.2).

²¹ Інтегрований звіт 2016 «Фінансові та нефінансові результати» URL: https://dtek.com/content/files/dtek_ar_2016_ua_e-version.pdf.

Таблиця 1.2. Стратегія ДТЕК на період з 2015 по 2020 р.

№ з/п	Вектори розвитку	Характеристика стратегії
1	Енергетика	1) підвищення ефективності використання генерувальних потужностей, завершення проектів реконструкції шахт і ЦЗФ, перехід дистрибуційних підприємств на стимулююче тарифоутворення; 2) органічний розвиток базового активу у видобутку газу, розвиток наявних та майбутніх пріоритетних ділянок нерозподіленого фонду; 3) розробка та реалізація проектів у вітроенергетиці в Україні та країнах близького зарубіжжя
2	Суспільство	1) зниження виробничого травматизму; 2) реалізація стратегій розвитку територій діяльності підприємств компанії; 3) побудова ефективної системи управління екологічними ризиками; 4) участь у просуванні найкращих європейських практик, спрямованих на реформування енергетичної галузі та створення ефективного конкурентного середовища
3	Люди	1) створення центру обслуговування персоналу на єдиній ІТ-платформі; 2) створення системи безперервного персонального розвитку від рядового працівника до топ-менеджера компанії; 3) більшість працівників знають і поділяють корпоративні цінності компанії
4	Ефективність	1) вихід на оптимальні техніко-економічні режими завантаження потужностей ТЕС і шахт; 2) успішне розгортання системи безперервного вдосконалення та ощадливого виробництва «Новатор» на всіх підприємствах; 3) збереження конкурентної позиції за собівартістю вугільної продукції; 4) відновлення кредитоспроможності.
5	Клієнти	1) перехід на єдину білінгову платформу дистрибуційних підприємств; 2) організація єдиного центру обслуговування клієнтів і впровадження системи управління взаємовідносинами з клієнтами; 3) розробка та впровадження роздрібного бренду
6	Україна «плюс»	1) активна участь у синхронізації з ENTSO-E; 2) реалізація стратегії з прямого виходу на енергетичні ринки Європи; 3) збільшення частки прямих продажів кінцевим споживачам; 4) утримання провідної позиції в експорті вугілля й електроенергії

Джерело: Складено автором на основі²²

Завершальний етап (з 2020 р. по 2030 р.) довгострокової стратегії ДТЕК націлений на використання нових технологій у всіх сферах діяльності компанії. Акцент у застосуванні — безпека процесів і автоматизація, збут електроенергії та супутніх послуг. На цьому етапі також заплановано продовжити експансію

²² Інтегрований звіт 2016 «Фінансові та нефінансові результати» URL: https://dtek.com/content/files/dtek_ar_2016_ua_e-version.pdf.

як у напрямі розвитку нових бізнесів, так і в напрямі географічної диверсифікації бізнесу.

Стратегія розвитку ДТЕК базується на співзвучних Україні цілях і сприяє вирішенню ключових завдань держави – енергонезалежність, енергоефективність, енергобаланс. Компанія бере активну участь у просуванні найкращих європейських практик для підтримки реформування енергетичної галузі та створення ефективного конкурентного середовища.

Так наприклад стратегія ДТЕК у сфері розвитку промислового капіталу виглядає наступними чином (табл. 1.3).

Таблиця 1.3. Стратегія ДТЕК у сфері розвитку промислового капіталу

<i>№ з/п</i>	<i>Вид промислового капіталу</i>	<i>Реалізація стратегії, період</i>	<i>Очікувані результати від реалізації стратегії</i>
1	2	3	4
1	Курахівська ТЕС:		
1.1	Енергоблок № 3	Реконструкцію заплановано на 2024-2025 роки	Очікуване збільшення встановленої потужності – на 25 МВт
1.2	Енергоблок № 4	Реконструкцію заплановано на 2022-2023 роки	Очікуване збільшення встановленої потужності – на 15 МВт
2	Луганська ТЕС:		
2.1	Енергоблок № 9	Розглядається консервація з 2020 року	Зменшення виробничої потужності на 200 МВт
2.2	Енергоблок № 11	Реконструкцію заплановано на 2021-2022 роки	Очікуване збільшення встановленої потужності – на 10 МВт
2.3	Енергоблок № 14	Реконструкцію заплановано на 2024-2025 роки	Очікуване збільшення встановленої потужності – на 10 МВт
2.4	Енергоблок № 15	Реконструкцію заплановано на 2022-2023 роки	Очікуване збільшення встановленої потужності – на 10 МВт
3	Запорізька ТЕС:		
3.1	Енергоблок № 2	Реконструкцію заплановано на 2022-2023 роки	Очікуване збільшення встановленої потужності – на 30 МВт
3.2	Енергоблок № 4	Реконструкцію заплановано на 2020-2021 роки	Очікуване збільшення встановленої потужності – на 30 МВт
4	Криворізька ТЕС:		
4.1	Енергоблок № 2	Реконструкцію заплановано на 2025-2026 роки;	Збільшення встановленої потужності – на 15 МВт
4.2	Енергоблок № 4	2019 року заплановано капітальний ремонт	Зменшення виробничої потужності на 300 МВт
4.3	Енергоблок № 5	Реконструкцію заплановано на 2024-2025 роки	Очікуване збільшення встановленої потужності – на 33 МВт
4.4	Енергоблок № 8	Розглядається консервація з 2018 року	Зменшення виробничої потужності на 282 МВт

1	2	3	4
5	Придніпровська ТЕС:		
5.1	Енергоблок № 8	Розглядається консервація з 2020 року	Зменшення виробничої потужності на 150 МВт
5.2	Енергоблок № 15	Розглядається консервація з 2018 року	Зменшення виробничої потужності на 285 МВт
6	Бурштинська ТЕС:		
6.1	Енергоблок № 8	Реконструкцію заплановано на 2021-2022 роки	Очікуване збільшення встановленої потужності – на 13 МВт
6.2	Енергоблок № 11	Реконструкцію заплановано на 2025-2026 роки	Реконструкцію заплановано на 2025-2026 роки
6.3	Енергоблок № 12	Реконструкцію заплановано на 2027-2028 роки	Очікуване збільшення встановленої потужності – на 13 МВт
7	Добротвірська ТЕС:		
7.1	Енергоблок № 7	Реконструкцію заплановано на 2018-2019 роки	Очікуване збільшення встановленої потужності – на 10 МВт
8	Ладижинська ТЕС		
8.1	Енергоблок № 4	Реконструкцію заплановано на 2018-2019 роки	Очікуване збільшення встановленої потужності на 25 МВт

Джерело: Складено автором на основі²³

Принцип стратегічного фокусу і орієнтації на майбутнє в ДТЕК реалізується в наступному:

1. До 2020 р. компанія буде мати у своєму розпорядженні 1 ГВт встановленої потужності в зеленій енергетиці.
2. На розвиток підприємства до 2020 р. буде спрямовано понад 4 млрд. грн., що забезпечить видобуток 10 млн. тон вугілля упродовж 2018-2020 р.
3. Сумарні інвестиції компанії в підвищення енергоефективності клієнтів до 2020 сягнуть 455 млн. грн.: 125 млн. грн. буде спрямовано у промисловий сектор; 300 млн. грн. – на дитячі садки; 30 млн. грн. – на житлові будинки.
4. До 2020 р. планується розробити корпоративні стандарти із 65 ключових спеціальностей.
5. Створення 10000 місць для стажування та першої роботи молоді до 2020 р.

Стратегія компанії НАК «НАФТОГАЗ України» будується на напрямках, визначених урядом²⁴.

Плани компанії у сфері гігієни та безпеки праці на 2017 рік включають:

²³ Інтегрований звіт 2016 «Фінансові та нефінансові результати» URL: https://dtek.com/content/files/dtek_ar_2016_ua_e-version.pdf.

²⁴ Перші паростки: річний звіт за 2016 рік НАК «НАФТОГАЗ України» URL: http://www.naftogaz.com/files/Zvity/Annual_report_ukr_170608.pdf.

1. Впровадження та сертифікація системи менеджменту – управління охороною праці відповідно до стандарту OHSAS 18001 (ISO 45001) «Системи менеджменту гігієни та безпеки праці».

2. Розроблення нового нормативного документа щодо управління гігієною та безпекою праці на підприємствах групи на основі міжнародного стандарту OHSAS 18001:2007 (ISO 45001) «Системи менеджменту гігієни та безпеки праці».

3. Виконання Плану заходів з підвищення безпеки дорожнього руху на підприємствах групи на 2016-2018 роки.

4. Виконання заходів щодо впровадження відповідних кращих світових практик та міжнародного стандарту.

Поточні й очікувані ризики на об'єктах нафтогазового комплексу:

– умисні пошкодження або руйнування магістральних та промислових нафто-, газо- та конденсатопроводів з метою викрадення вуглеводневої сировини, зокрема тієї, що транспортується територією України до європейських споживачів;

– відсутність можливості виконувати необхідні ремонтні та профілактичні роботи на об'єктах нафтогазового комплексу у зоні проведення антитерористичної операції (окремі райони Донецької та Луганської областей);

– виникнення розливів нафти на об'єктах видобування та транспортування нафти, зокрема внаслідок незаконних врізок в нафтопроводи;

– ризики, пов'язані з природними лихами (паводки, зсуви, лісові пожежі, землетруси та ін.), війною, терористичними актами, а також сусідством з потенційно небезпечними об'єктами;

– неспроможність забезпечити вчасний ремонт компресорного обладнання, систем управління, заправки, контролю забруднення, протипожежної безпеки.

Основні ризики НАК «НАФТОГАЗ України» (табл. 1.4).

Таблиця 1.4. Основні ризики НАК «НАФТОГАЗ України»

№ з/п	Найменування ризику	Характеристика
1	2	3
<i>Техніко-експлуатаційні ризики</i>		
1	Охорона праці, екологічна та промислова безпека	Характер операційної діяльності Нафтогазу та компаній групи Нафтогаз передбачає небезпеку для здоров'я та навколишнього середовища. Процеси та хімічні речовини, що використовуються під час видобування та виробництва, а також транспортування і зберігання газу та нафти, можуть підвищити ймовірність настання серйозного інциденту та численних нещасних випадків, виникнення небезпеки для навколишнього середовища та втрати активів/припинення операційної діяльності. Застаріле обладнання та технології виробництва, а також неналежні організація та проведення робіт можуть призвести до збільшення ризику. Заходи, спрямовані на нівелювання цих ризиків, включають навчання, запровадження сучасних методів експлуатації, діагностики, реконструкції та модернізації існуючих потужностей

1	2	3
2	Геологічні ризики	Геологічні ризики є складовою діяльності з видобування нафти і газу, призводять до невизначеності щодо рівнів наявних вуглеводнів і пов'язані з ліцензійними ділянками, на яких здійснюється розробка та видобування. Ситуація в Україні ускладнилась у зв'язку з відносно низькою якістю геологічних відомостей та застарілим обладнанням і технологіями, що використовуються Укргазвидобуванням та Укрнафтою, та можуть призвести до збільшення витрат на буріння та зменшення обсягів видобутого газу, що в свою чергу загрожує досягненню однієї зі стратегічних цілей Нафтогазу – зберегти та примножити можливості розвідки і видобутку. Група здійснює постійну співпрацю із науково-технічними інститутами України у сфері покращення якості геологічної розвідки. Укргазвидобування розпочало активну модернізацію обладнання для зменшення вартості та покращення ефективності буріння та видобування газу
3	Виконання інвестиційної програми	Відсутність доступу до капіталу, слабкі внутрішні можливості та системи постачання можуть бути викликом як для успішного виконання теперішньої роботи з технічного обслуговування, так і для запланованого зростання інвестицій для групи Нафтогаз. При недостатньому рівні ліквідності група Нафтогаз розглядає різні шляхи залучення коштів під інвестиційні проекти, в тому числі за рахунок позик на міжнародних фінансових ринках
<i>Ризики, пов'язані з ринками</i>		
4	Нормативно-правова база внутрішнього ринку	1 жовтня 2015 року уряд України схвалив покладення спеціальних обов'язків (ПСО) на учасників ринку природного газу, зокрема Нафтогаз, для забезпечення загальносуспільних інтересів у процесі функціонування ринку газу до 1 квітня 2017 року. 22 березня 2017 року термін дії ПСО продовжено до квітня 2018 року. Крім того, Нафтогаз був зобов'язаний постачати газ за регульованими цінами безпосередньо підприємствам теплокомуненерго і через регіональних постачальників – населенню, що разом становить понад 50% і 60% внутрішнього споживання у 2016 та 2017 роках, відповідно. За відсутності затвердженого механізму компенсації за продаж газу за регульованими цінами Нафтогаз змушений перехресно субсидувати втрати від регульованих сегментів (наприклад, централізоване теплопостачання) прибутками від інших видів діяльності. Водночас, реалізуючи газ контрагентам з фінансово нестійкою бізнес-моделлю, як наприклад підприємства теплокомуненерго (ТКЕ) та регіональні постачальники, Нафтогаз несе високі ризики несплати. Станом на 31 грудня 2016 року загальна заборгованість ТКЕ перед Нафтогазом сягнула понад 28,3 млрд грн, а регіональних постачальників – 21,9 млрд грн. Неможливість стягнення цих боргів є істотним ризиком для Нафтогазу, і без належних дій уряду це серйозно зашкодить поточній ліквідності та сталому розвитку компанії. З метою підвищення ефективності функціонування ринку газу в Україні Нафтогаз ініціює обговорення низки змін до вторинного законодавства, які покликані зменшити ризики незакритих небалансів для оператора ГТС, полегшити роботу користувачів мережі, забезпечити справедливість дій оператора ГТС щодо балансування та зменшити фінансове навантаження на постачальників

1	2	3
5	Сезонна ліквідність	Діяльність групи має сезонний характер: обсяг реалізації природного газу та послуг з його транспортування протягом опалювального сезону становить близько 70 % річного обсягу. Протягом цього пікового періоду грошові надходження за реалізовані товари та послуги суттєво зростають, але протягом літнього періоду обсяги продажу низькі, а обсяги закупівель газу на зимовий сезон – високі. У зв'язку з цим виникає потреба в додаткових фінансових ресурсах для фінансування закачування природного газу до підземних сховищ газу (ПСГ). Група залучає додаткові кредитні кошти на іноземних фінансових ринках за нижчими процентними ставками для покриття витрат на закачування природного газу до ПСГ
6	Запуск Турецького потоку та Північного потоку 2	На сьогодні здійснюється реалізація двох проектів газопроводів, запуск яких очікується у 2019 році та які дозволять транспортування газу з Росії до країн ЄС і Туреччини в обхід України: 1. Угода про будівництво газопроводу Турецький потік, підписана 10 жовтня 2016 року між урядами Росії та Туреччини, передбачає пропускну спроможність 31,5 млрд куб. м/рік. 2. Угода про будівництво газопроводу Північний потік 2, підписана у 2015 році, передбачає пропускну спроможність 55 млрд куб. м/рік. Реалізація проектів може призвести до повної втрати доходу Нафтогазу від транзиту газу з Росії до країн ЄС та Туреччини, починаючи з 2019 року. Загальний дохід Нафтогазу від транзиту газу у 2016 році склав 60 млрд грн. З метою диверсифікації споживачів послуг з транспортування та зберігання природного газу Нафтогаз здійснює діяльність для організації єдиного східноєвропейського газового хабу, а також сприяє створенню цілісного інфраструктурного та комерційного газового простору між Україною, Польщею, Словаччиною, Угорщиною та Румунією
<i>Макроекономічні ризики</i>		
7	Валютні ринки	Група Нафтогаз здійснює свою операційну діяльність на території України і її залежність від валютного ризику визначається, головним чином, необхідністю закупівель природного газу віноземних постачальників, пропозиції яких в основному деномінуються у євро та доларах. Заборгованість групи Нафтогаз в іноземній валюті на 31 грудня 2016 року становила 2,1 млрд. дол. Можливості Нафтогазу хеджувати ризик на місцевому ринку обмежені через специфіку українського ринку хеджування, зокрема: 1) обсяги ринку валютних форвардів не можуть задовольнити потреби компанії, а вихід на цей ринок може спричинити суттєві коливання курсу національної валюти; 2) наявність обмежень, визначених нормативно-правовою базою. З набуттям чинності Законом України «Про ринок природного газу» з 1 жовтня 2015 року компанія самостійно щомісячно визначає ціни для промислових та комерційних споживачів природного газу, що не підпадають під дію ПСО. Нафтогаз здійснює постійний аналіз стану валютного ринку України та залежно від його кон'юнктури приймає рішення щодо валюти, в якій зберігаються залишки коштів на рахунках (з урахуванням законодавчих актів Національного банку України з цього питання)

1	2	3
8	Локальні економічні умови	Зростання курсу іноземних валют разом з підвищеною інфляцією може серйозно вплинути на купівельну спроможність населення та, відповідно, на можливість споживачів сплачувати за спожитий газ за цінами, що узгоджуються з витратами на імпорт. Стабілізація економічної та політичної ситуації в країні, зростання ВВП, а також дії уряду, спрямовані на підвищення купівельної спроможності населення, дозволять Нафтогазу перейти на ринковий підхід у ціноутворенні, тим самим зменшити вплив ризику

Джерело: Складено автором на основі²⁵

Більш конкретних цифрових показників, що характеризують стратегічні цілі НАК «НАФТОГАЗ України» в середньостроковій та довгостроковій перспективі не наведено, що значно знижує цінність наданої інформації у інтегрованій звітності за 2016 р.

Стратегія ТОВ «БДО» 2019 базується на основі 4-х блоків:

а) виняткове обслуговування клієнтів у взаємодії, постачанні рішень та подальшої діяльності;

б) відмінна якість у всіх рішеннях та розвиток послуг, що засновані на провідних галузевих кваліфікаціях та знаннях ринку;

в) зайняті люди готові пройти зайву мильо для наших клієнтів, надихати наші зацікавлені сторони і забезпечити керівництво, зосередивши увагу на вирішення для будь-яких завдань;

г) ефективна інфраструктура, що дозволяє нашій організації реалізувати свій потенціал за допомогою адміністративної, проектної та управлінської підтримки, доступу до знань з відповідних національних та міжнародних мереж та відповідних навичок ринку.

Щоб забезпечити стратегію, ТОВ «БДО» систематично керується можливостями та ризиками, пов'язаними з операціями та можливостями бізнес-середовища, а також ризиками, пов'язаними з повсякденною діяльністю та тими, що виникає в результаті нашого бізнес-середовища.

Істотні ризики ТОВ «БДО» (табл. 1.5).

Таблиця 5. Істотні ризики ТОВ «БДО»

№ з/п	Найменування ризику	Характеристика
1	2	3
<i>Стратегічні ризики</i>		
1	Регулятивні зміни / ризик відповідності, що пов'язаний з аудитом та іншими напрямками обслуговування	Неочікувані та непередбачені зміни в нормативно-правовому забезпеченні аудиту та інших послуг, що залишають організації мало часу на адаптацію до нових вимог

²⁵ Перші паростки: річний звіт за 2016 рік НАК «НАФТОГАЗ Україна» URL: http://www.naftogaz.com/files/Zvity/Annual_report_ukr_170608.pdf.

1	2	3
2	Економічне та політичне середовище	Національні та міжнародні економічні та політичні невизначеності можуть вплинути на наш бізнес, а також на наших клієнтів. Зокрема, небезпека економічного спаду, військового конфлікту, зміни законів, торговельних обмежень, інфляції, коливання валютних курсів, девальвація, націоналізація, фінансова криза чи соціальні хвилювання могли негативно вплинути на наші доходи та прибутки
3	Відносини з клієнтами	Підтримка міцних відносин з нашими клієнтами є ключовим для позиціонування бренду та майбутнього зростання. Надання послуг нижче наших очікуваних стандартів може вплинути на нашу здатність підтримувати існуючі та захищати нові відносини, які негативно впливають на наші грошові потоки
4	Управління та набір талантів і можливостей	ТОВ «БДО» спирається на навички своїх працівників, щоб керувати своєю програмою зростання та стратегічними програмами змін. ТОВ «БДО» не може бути успішним у залученні, розвитку та утриманні талановитого персоналу з необхідними можливостями, що може поставити під загрозу його здатність виконувати свою стратегію та досягти цільової рентабельності
5	Зміна промислового середовища	Сили, що впливають на нашу здатність працювати, включають консолідацію фірми, розвиток технологій, більшу конкуренцію за рахунок збільшення інвестицій від існуючих та / або нових учасників
<i>Операційні ризики</i>		
6	Здоров'я, безпека та довкілля	ТОВ «БДО» прагне забезпечити безпечне, корисне робоче місце для всіх працівників. Незважаючи на наявність контролю, нещасні випадки можуть статися в офісах або місцях клієнта, що призведе до фізичних травм або в найгірших випадках зі смертельним наслідком для наших співробітників
7	Інформаційна безпека	Бізнес ТОВ «БДО» сильно залежить від ІТ-інфраструктури. Порухення ІТ-системи або порушення в інфраструктурі безпеки може призвести до порушення бізнесу, втрати конфіденційної інформації, фінансових та репутаційних збитків

У інтегрованій звітності ТОВ «БДО» за 2016 р. прослідковується відсутність конкретних цифрових показників, що характеризують стратегічні цілі в короткостроковому, середньостроковому та довгостроковому періоді, що є негативним явищем, адже це знижує цінність інформаційного наповнення інтегрованої звітності для всіх зацікавлених сторін з метою прийняття управлінських рішень.

Для реалізації принципу стратегічного фокусу і орієнтації на майбутнє пропонується в інтегрованій звітності:

1. Включити даний принцип в основну частину інтегрованої звітності та описати його в елементі «основні принципи підготовки та презентації», що на даний час відсутній в інтегрованій звітності українських підприємств.

2. Використовувати даний принцип при розкритті таких елементів інтегрованої звітності як стратегія і розподіл ресурсів та перспективи на майбутнє.

3. Порівнювати результати звітного періоду із запланованою стратегією розвитку підприємства, що дозволить показати взаємодію елемента інтегрованої звітності «стратегія і розподіл ресурсів» із елементом «результати діяльності», що уможливить порівняння результатів діяльності за період із виконанням стратегії розвитку підприємства і витраченими ресурсами для досягнення цих результатів.

Розглядаючи принцип взаємодії із зацікавленими сторонами, варто наголосити, що в <IRF> відсутні настанови щодо ефективної взаємодії із зацікавленими сторонами. Тому, для цього пропонується користуватися Стандартом взаємодії із зацікавленими сторонами AA 1000 SES (Stakeholder Engagement Standard)²⁶. Характеристика принципів взаємодії із зацікавленими сторонами наведено в табл. 1.6.

Таблиця 1.6. Характеристика принципів взаємодії із зацікавленими сторонами згідно з Стандартом взаємодії із зацікавленими сторонами AA 1000 SES (Stakeholder Engagement Standard)

<i>№ з/п</i>	<i>Найменування принципу</i>	<i>Характеристика</i>
1	Суттєвість	Організація повинна знати, які її зацікавлені сторони, а також які її інтереси та які інтереси зацікавлених сторін для неї є істотні (значимі)
2	Повнота	Організації потрібно розуміти побоювання зацікавлених сторін, а саме розуміти їх погляди, потреби та очікувані результати діяльності, а також їх думки щодо значимих для них питань
3	Реагування	Організація повинна послідовно реагувати на суттєві питання, що стоять перед заінтересованими зацікавленими сторонами і самої організацією

Джерело: Складено автором на основі AA 1000 SES

Дотримання вищевказаних принципів взаємодії із зацікавленими сторонами уможливить враховувати їх інтереси при складанні інтегрованої звітності, а також забезпечить зворотній зв'язок між менеджментом підприємства і зовнішніми та внутрішніми користувачам такої звітності.

Пропонується розглянути, як інтегровані звіти українських підприємств, що складають звітність за <IRF> інформують про взаємодію із зацікавленими сторонами.

В інтегрованому звіті НАК «НАФТОГАЗ України» за 2016 рік²⁷ відсутній розділ щодо розкриття принципу взаємодії із зацікавленими сторонами, проте в

²⁶ AA1000 Stakeholder Engagement Standard URL: <http://www.accountability.org/standards/>

²⁷ Перші паростки: річний звіт за 2016 рік НАК «НАФТОГАЗ Україна» URL: http://www.naftogaz.com/files/Zvity/Annual_report_ukr_170608.pdf.

таблиці показників звітності GRI, код показника G4-24, G-4-25 є посилання на річний звіт НАК «НАФТОГАЗ України» за 2015 рік²⁸, Кодекс корпоративної етики²⁹ та порядок взаємодії із зацікавленими сторонами³⁰.

Основні принципи взаємодії із зацікавленими сторонами, які відображені у звітності НАК «НАФТОГАЗ України» за 2015 р. та порядку взаємодії із зацікавленими сторонами:

1. Чесність, відкритість, нульова толерантність до корупції.
2. Дотримання законодавства України при проведенні робіт та забезпеченні комунікацій.
3. Достовірність інформації.
4. Відкриття комунікацій із зацікавленими сторонами на початковій стадії проекту, до його затвердження.
5. Надання інформації в зручний для зацікавлених сторін спосіб.
6. Використання найбільш зручних для зацікавлених сторін майданчиків, форм та способів розміщення інформації.
7. Відсутність будь-якої упередженості та дискримінації щодо зацікавлених сторін, незалежно від віку, статі, віросповідання, культурних традицій.
8. Забезпечення та підтримка двостороннього діалогу та зворотного зв'язку.

Вищезазначених принципів взаємодії із зацікавленими сторонами в НАК «НАФТОГАЗ України» використовується набагато більше, ніж це перебачено Стандартом взаємодії із зацікавленими сторонами AA 1000 SES, проте відсутні такі принципи як суттєвість і повнота. Враховуючи вищевикладене пропонується принципи взаємодії із зацікавленими сторонами наводити окремо в основній частині інтегрованого звіту і розкривати їх в елементі «Основні принципи підготовки та презентації».

Перелік зацікавлених осіб НАК «НАФТОГАЗ України» та порядок взаємодії між ними наведено в табл. 1.7.

Таблиця 1.7. Карта зацікавлених сторін НАК «НАФТОГАЗ України»

<i>№ з/п</i>	<i>Зацікавлені сторони</i>	<i>Сфера інтересів/ зацікавленості</i>	<i>Форми взаємодії</i>	<i>Інструменти взаємодії</i>
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
1	Акціонери та інвестори	1) сталий розвиток Компанії; 2) прибуткова діяльність; 3) покращення показників роботи; 4) прозорість діяльності та звітності; 5) позитивний імідж Компанії	1) регулярне інформування; 2) діалог	1) річний звіт; 2) фінансові звіти; 3) перевірки; 4) переговори; 5) консультації

²⁸ Наводимо лад: річний звіт за 2015 рік НАК «НАФТОГАЗ України» URL: <http://www.naftogaz.com/files/Zvity/Naftogaz-Annual-report-2015.pdf>.

²⁹ Кодекс корпоративної етики URL: <http://www.naftogaz.com/files/HR/Naftogaz-Code-Ethics.pdf>.

³⁰ Порядок взаємодії із зацікавленими сторонами UKR Порядок взаємодії із зацікавленими сторонами URL: http://www.naftogaz.com/files/official_documents/Procedure_for_Interaction_with_Stakeholders_UA.pdf.

1	2	3	4	5
2	Співробітники	1) позитивний імідж Компанії; 2) сталий розвиток Компанії; 3) покращення умов праці; 4) особистий розвиток; 5) соціальні гарантії та пільги;	1) діалог; 2) регулярне інформування; 3) виявлення думок та інтересів	1) колективний договір; 2) кодекс корпоративної етики; 3) громадська приймальня; 4) корпоративний сайт; 5) електронні мережі; 6) листування/відповіді на запити; 7) опитування / анкетування; 8) навчання
3	Профспілки	1) виконання колективного договору; 2) захист інтересів членів профспілки	1) діалог; 2) регулярне інформування; 3) спільна діяльність	1) колективний договір; 2) конференції профспілок; 3) комісія з трудових спорів; 4) комісія з трудових питань; 5) акції
4	Органи державної влади	1) сталий розвиток галузі та країни; 2) дотримання норм законодавства; 3) погодження проєктів	1) регулярне інформування; 2) діалог; 3) спільна діяльність; 4) участь у заходах, організованих зацікавленими сторонами	1) наглядова рада Компанії; 2) зустрічі; 3) наради; 4) конференції; 5) звіти; 6) листування
5	Контролюючі органи	1) дотримання вимог законодавства; 2) моніторинг діяльності; 3) дозволи та погодження	1) регулярне інформування	1) перевірки; 2) звіти; 3) листування
6	Органи місцевого самоврядування	1) реалізація соціальних програм; 2) забезпечення робочих місць; 3) забезпечення енергоресурсами; 4) тарифи на енергоносії; 5) питання землевідведення; 6) пом'якшення впливу діяльності Компанії на навколишнє середовище	1) регулярне інформування; 2) діалог; 3) спільна діяльність	1) листування; 2) проєкти; 3) акції
7	Засоби масової інформації	1) прозорість діяльності; 2) відкритість та доступність інформації; 3) взаємовідносини з органами державної влади, органами самоврядування та громадськістю	1) регулярне інформування; 2) діалог	1) прес-релізи; 2) прес-конференції; 3) інтерв'ю; 4) розсилки новин; 5) звіти

Продовження табл. 1.7

1	2	3	4	5
8	Фінансово-кредитні установи	1) виконання договірних зобов'язань; 2) повернення кредитів	1) діалог; 2) спільна діяльність	1) переговори; 2) договори; 3) меморандуми; 4) фінансові операції
9	Організації-партнери	1) взаємовигідна співпраця; 2) виконання зобов'язань; 3) позитивний імідж компанії	1) діалог; 2) спільна діяльність	1) корпоративний сайт; 2) фінансові звіти; 3) ділові зустрічі; 4) переговори; 5) консультації; 6) проекти; 7) акції
10	Підрядники, постачальники	1) виконання зобов'язань; 2) своєчасність та надійність поставок; 3) якість продукції (послуг)	1) діалог; 2) вивчення думок та інтересів	1) тендерні процедури; 2) договори; 3) акти приймання-здачі робіт та послуг; 4) опитування; 5) листування
11	Споживачі	1) якісні та безпечні товари та послуги; 2) забезпечення енергоресурсами; 3) стале теплопостачання; 4) тарифи на енергоносії	1) діалог; 2) вивчення думок та інтересів; 3) участь у заходах, організованих зацікавленими сторонами	1) Корпоративний сайт; 2) конференції; 3) зустрічі; 4) опитування / анкетування; 5) форуми; 6) виставки; 7) публікації в ЗМІ; 8) рекламні акції
12	Місцеві громади, громадські і благодійні організації	1) пом'якшення впливу продукції і послуг на навколишнє середовище; 2) партнерство для реалізації спільних проектів	1) регулярне інформування; 2) діалог; 3) участь у заходах, організованих зацікавленими сторонами	1) консультації; 2) громадські слухання; 3) наради; 4) круглі столи; 5) акції; 6) соціальні та благодійні програми
13	Науково-освітні заклади	1) сталий науково-технічний розвиток; 2) підвищення рівня освіти	1) діалог; 2) спільна діяльність; 3) участь у заходах, організованих зацікавленими сторонами	1) меморандуми; 2) договори; 3) проекти; 4) науково-дослідні роботи; 5) конференції; 6) круглі столи; 7) семінари; 8) виставки; 9) курси підвищення кваліфікації; 10) навчання

Джерело: Складено автором на основі інтегрованої звітності НАК «НАФТОГАЗ України»

Як видно з табл. 1.7 в карті зацікавлених сторін в розрізі груп зацікавлених сторін наведено сферу інтересів, форми та інструменти взаємодії.

Інструменти взаємодії із зацікавленими сторонами наступні: 1) річний звіт; 2) фінансові звіти; 3) перевірки; 4) переговори; 5) консультації; 6) колективний договір; 7) кодекс корпоративної етики; 8) громадська приймальня; 9) корпоративний сайт; 10) електронні мережі; 11) листування/відповіді на запити; 12) опитування / анкетування; 13) навчання; 14) конференції профспілок; 15) комісія з трудових спорів; 16) комісія з трудових питань; 17) акції; 18) наглядова рада Компанії; 19) зустрічі; 20) наради; 21) перевірки; 22) проекти; 23) акції; 24) прес-релізи; 25) інтерв'ю; розсилки новин; 26) круглі столи; 27) меморандуми; 28) договори; 29) науково-дослідні роботи; 30) курси підвищення кваліфікації; 31) засоби масової інформації.

Мета проведення комунікації із зацікавленими сторонами – запровадження нових форм взаємодії, що забезпечать розвиток фінансового, промислового, природнього, інтелектуального, людського, соціального капіталів на підприємстві.

Розглядаючи інтегрований звіт ТОВ «БДО» за 2016 р. щодо реалізації принципу взаємодії із зацікавленими сторонами, наведемо розділ зацікавлених сторін у звіті (табл. 1.8).

Таблиця 1.8. Розділ зацікавлених сторін ТОВ «БДО» зі звіту

<i>№ з/п</i>	<i>Зацікавлені сторони</i>	<i>Сфера інтересів/ зацікавленості</i>	<i>Канали взаємодії</i>
1	Клієнти	Обслуговування клієнтів та досвід роботи	1) наслідувати тенденціям ринку, запропонувати найбільш інноваційне рішення; 2) надання виняткового обслуговування клієнтів; 3) вивчення думки споживачів; 4) соціальні засоби комунікації
2	Працівники	1) кар'єрні можливості; 2) умови праці	1) опитування задоволеності працівників; 2) кар'єрні дискусії (двічі на рік); 3) внутрішні чати з керівництвом
3	Регулятори: 1) Аудиторська палата України; 2) Національний банк України; 3) Кабінет Міністрів України; 4) Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку; 5) Міністерство інфраструктури України; 6) Міністерство фінансів України;	Зміна законодавства	1) зустрічі з регуляторами; 2) аналіз політики

1	2	3	4
	7) Міністерство економічного розвитку та торгівлі України; 8) Міністерство аграрної політики та продовольства України; 9) Світовий банк; 10) Європейський банк реконструкції та розвитку; 11) Агентство США з міжнародного розвитку; 12) Шведське агентство міжнародного співробітництва у сфері розвитку		
4	Суспільство: 1) міжнародна мережа BDO; 2) європейська бізнес асоціація; 3) Торгово-промислова палата України; 4) форум фірм; 5) партнери проекту КСВ; 6) аудиторські та галузеві органи; 7) Британо-українська торгова палата; 8) Американська торгова палата	1) стратегічне партнерство; 2) репутація	1) наставництво і взаємодія; 2) Голова Комітету ЄБА з СВБ (Київ); 3) Голова Комітету з маркетингу ЄБА (Дніпро)

Джерело: Складено автором на основі³¹

У 2016 р. ТОВ «БДО» використовувало Стандарт взаємодії із зацікавленими сторонами AA1000, щоб відобразити відносини та краще зрозуміти роль зацікавлених сторін, що впливають на ведення бізнесу. Проте, в інтегрованому звіті ТОВ «БДО» за 2016 р. нерозкрито інструменти взаємодії із зацікавленими сторонами. В інтегрованому звіті ТОВ «БДО» за 2016 рік відсутній розділ щодо розкриття принципу взаємодії із зацікавленими сторонами, а також відсутній перелік основних принципів взаємодії із зацікавленими сторонами, що передбачено Стандартом взаємодії із зацікавленими сторонами AA1000, а саме суттєвості, повноти, реагування. Враховуючи вищевикладене пропонується принципи взаємодії із зацікавленими сторонами наводити окремо в основній частині інтегрованого звіту і розкривати їх в елементі «Основні принципи підготовки та презентації».

В інтегрованій звітності ДТЕК за 2015 р. [29, с. 142] наводиться перелік зацікавлених сторін, які наведені в розрізі рівнів:

- 1) рівень суспільства:
 - співробітники та їхні сім'ї;
 - жителі територій діяльності;
 - громадські організації;

³¹ GRI IS A GIVEN URL: https://www.bdo.ua/getattachment/%D0%9F%D1%80%D0%BE-%D0%BD%D0%B0%D1%81/%D0%9F%D1%80%D0%BE-BDO-%D0%B2-%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%96%D0%BD%D1%96/%D0%A0%D1%96%D1%87%D0%BD%D1%96-%D0%B7%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B8-BDO/BDO_report_2016_tables-for-web.pdf.aspx?lang=uk-UA.

2) міжнародний рівень: а) експерти й аналітичні центри; б) академічні кола та наукова спільнота; в) міжнародні організації;

3) рівень України:

– медіа;

– населення України загалом.

В інтегрованому звіті ДТЕК за 2016 р. відсутній перелік зацікавлених сторін. Взаємодія із зацікавленими сторонами ДТЕК регламентується Кодексом етики та ділової поведінки³². Для кожного виду зацікавлених сторін там прописані принципи взаємодії, а саме:

а) працівників:

1) чесність;

2) порядність;

3) повага;

4) сумлінність [31, с. 10];

б) контрагентів:

1) чесність;

2) порядність;

3) законність;

4) економічна доцільність.

в) місцевих громад, громадських організацій, органів державної влади та місцевого самоврядування:

1) відкритість;

2) партнерство;

3) співробітництво.

Вищенаведені принципи взаємодії із зацікавленими сторонами ДТЕК не відповідають переліку основних принципів взаємодії із зацікавленими сторонами, що передбачено Стандартом взаємодії із зацікавленими сторонами AA1000, а саме суттєвості, повноти, реагування. Тому, рекомендується їх включити в основну частину інтегрованого звіту і розкривати їх в елементі «Основні принципи підготовки та презентації». Також, в інтегрованому звіті ДТЕК відсутня карта зацікавлених сторін, їх інтереси, форми та інструменти взаємодії.

Поділ принципів інтегрованої звітності на принципи складання, подання та якісні характеристики (Додаток В) зроблено на основі Додатка А.

На основі узагальнення принципів складання, подання та якісних характеристик інтегрованої звітності підприємства наведемо їх систему (рис. 1.3).

³² Кодекс етики та ділової поведінки ДТЕК [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://dtek.com/content/files/dtek_kodeks_etiki_ua_print2.pdf.

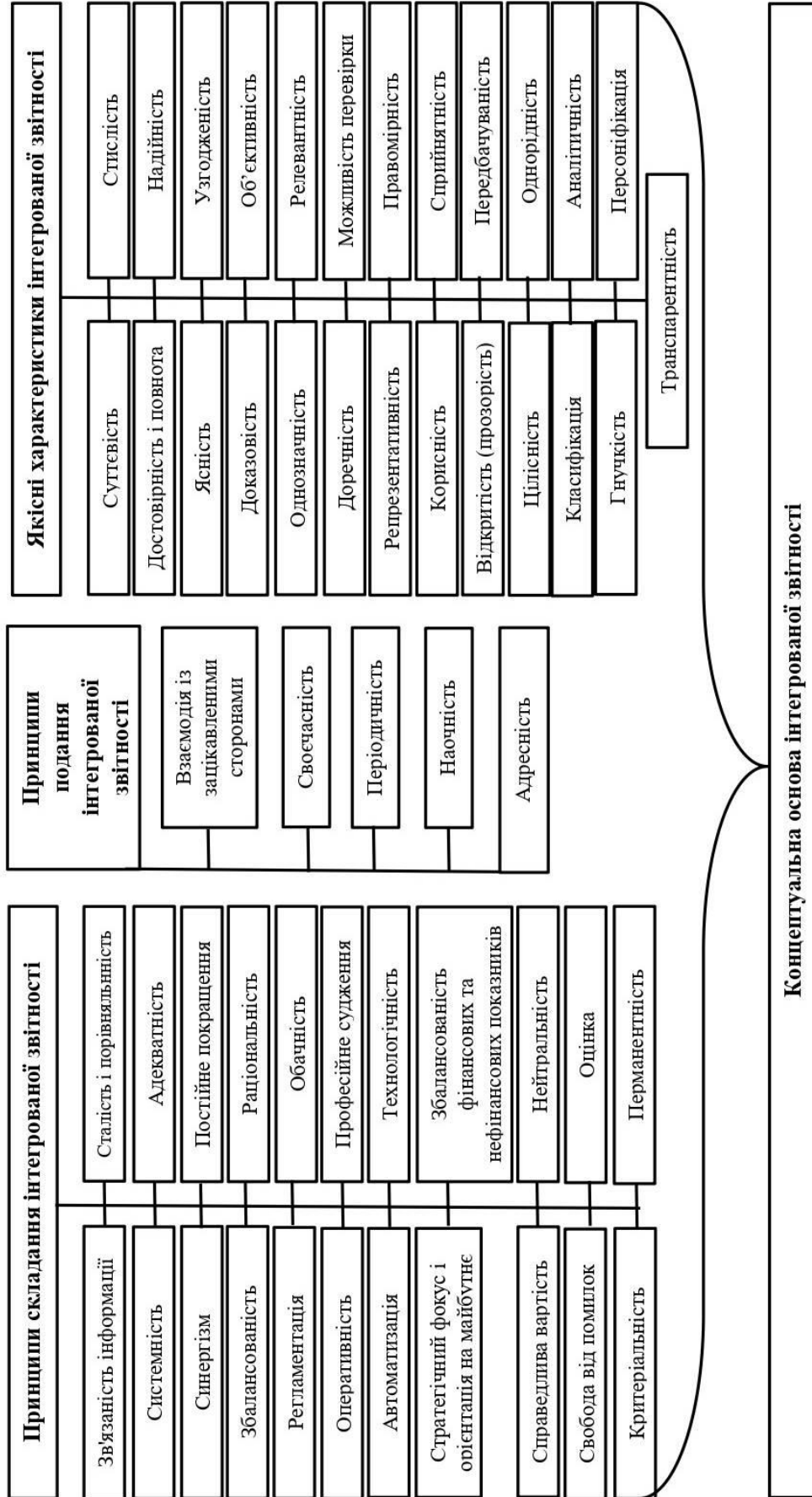

Рис. 1.3. Система принципів складання, подання та якісних характеристик інтегрованої звітності підприємства

Джерело: розроблено автором самостійно

В процесі проведеного дослідження автором узагальнено принципи інтегрованої звітності підприємства, що пропонується як вітчизняними так і зарубіжними авторами. На основі узагальнення принципів інтегрованої звітності автором розроблено систему принципів складання, подання та якісних характеристик інтегрованої звітності підприємства, що виведе процес складання і подання такої звітності на якісно новий рівень. Розглянуто особливості реалізації принципу стратегічного фокусу та орієнтації на майбутнє, принципу взаємодії з зацікавленими сторонами в інтегрованій звітності українських підприємств. Рекомендовано вітчизняним підприємствам описувати принципи на яких формується інтегрована звітність у розділі «Основні принципи підготовки та презентації», так як, на сьогодні, підприємства не наводять такий елемент у своїй звітності.